

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701

Aan:

Zie verzendlijst

2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 69 67

Telefax 070 - 3 18 79 51

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

DIS96003254

19 november 1996

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 70/96)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS 96003254

d.d. 19 nov 1996

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

DCBC, t.a.v. Hfd Dplg door middel van hardcopy en diskette

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HBMA
IFOR-cel
Archief

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

70/96

(Afgesloten 181200 NOV 1996)

Conclusie/voorzicht

In Parijs heeft de conferentie van de Raad voor Implementatie van het DPA plaatsgevonden. Eén van de voornaamste zaken die daar besproken zijn, is de vorming van een nationale regering voor Bosnië. Hieromtrent is nog steeds geen overeenstemming bereikt.

De internationale voorzitter van de arbitragecommissie voor Brcko heeft verzocht om een uitstel van twee maanden om tot een uitspraak te komen. Deze tijd wil hij benutten om internationale steun te verwerven voor zijn compromisvoorstel.

De oppositie in het parlement van Kroatië heeft een boycot van één maand afgekondigd uit protest tegen het niet behandelen van de Zagreb-burgemeester crises in het parlement. De escalatie van dit conflict kan nog de nodige problemen voor Tudjman opleveren.

Bosnië-Herzegovina

(Ong) Bosnische Serviërs beginnen met bouw 7.000 huizen in Servische gedeelte Sarajevo

In aanwezigheid van de plaatsvervangend minister president van de FRJ Nikola Sainovic, is op 11 nov in Pale een ceremonie gehouden waar het startsein werd gegeven voor de start van het wederopbouwproject. Dit project is gericht op de bouw van een nieuw Sarajevo voor de Bosnische Serviërs. Ook Momcilo Krajsnik, Bosnisch Servische presidiumlid, was bij de plechtigheid aanwezig. De bouw van de 7.000 woningen moet plaatsvinden in ondermeer Lukavica en staat onder leiding van Pejic, de manager van het bureau voor de wederopbouw van Servische Sarajevo.

Beoordeling: De voormalige Bosnisch Servische leider Karadzic verklaarde direct na de Bosnische Servische uittocht uit Sarajevo in februari 1996 al dat de Bosnische Serviërs een nieuw Sarajevo zouden gaan bouwen dat niet onder controle van de MKF zou staan. Tot dus ver ontbraken echter de financiële middelen hiervoor. Onlangs heeft echter Belgrado een som geld ter beschikking gesteld, zodat met het project kan worden aangevangen. De verstrekking van deze financiële middelen en de aanwezigheid van Sainovic is daarnaast een indicatie voor de huidige toenadering tussen Milosevic en de Bosnische Serviërs. Evenals de EU gebruikt ook Belgrado het financiële en economische wapen om de Bosnische Serviërs weer in het gareel te krijgen. De toenadering tussen Pale en Belgrado wordt bovendien geïllustreerd door een belangrijker reden van het bezoek van Sainovic aan Pale. Het belangrijkste doel van zijn komst is waarschijnlijk een bemiddelingspoging in het conflict tussen de politieke leiding van de RS en de (oude) leiding van de VRS.

Uit de handelwijze van de FRJ blijkt echter een dubbele moraliteit. Enerzijds heeft de FRJ onlangs de Bosnië met haar multi-etnische karakter erkend. Anderzijds geeft Belgrado direct financiële steun aan een, naar afscheiding strevende deelstaat van Bosnië: de RS.

(Ong) Izetbegovic heeft de EU verzocht haar aanwezigheid in Mostar te verlengen in 1997

Voorafgaande aan zijn vertrek naar Parijs heeft Izetbegovic een brief gestuurd aan de EU, waarin hij verzoekt om verlenging van de aanwezigheid van deze organisatie in Mostar. Als reden voor zijn verzoek aan de EU noemde hij het feit dat een terugtrekking extremisten kan aanmoedigen bij hun pogingen de stad te verdelen. Hij stelde verder dat Mostar een sleutelfunctie heeft in de MKF. Verder heeft de Bosnische Kroatische speciale politie in Mostar aangekondigd zich terug te trekken uit Mostar.

Beoordeling: Het verzoek van Izetbegovic heeft zondermeer betrekking op de trage totstandkoming van de UPFM in Mostar. Mede doordat er nog geen kantonale regering is in de Neretva-kanton en problemen over de machtsverdeling binnen de UPFM, verloopt de oprichting hiervan problematisch.

De terugtrekking van de Bosnisch Kroatische speciale politie houdt verband met de reorganisatie van de MUP-eenheden van de Bosnische Kroaten. Vele Kroatische criminele elementen, die vanwege hun militaire waarde lid waren van paramilitaire eenheden, werden na afloop van de strijd opgenomen in de speciale politie. Deze eenheden werden vervolgens in Mostar ontplooid, hetgeen leidde tot (gedoogde) politie-intimidatie tegenover de achtergebleven Moslimbevolking in West-Mostar en een stijging van de criminaliteit. In een poging om haar politiekorps te zuiveren, reorganiseren de Bosnische Kroaten hun MUP-eenheden en ontdoen zij zich van deze criminele elementen. Deze elementen verliezen hierdoor wel hun politiestatus, maar zullen niet uit Mostar vertrekken. De Bosnische Kroatische autoriteiten kunnen nu echter niet meer aangesproken en verantwoordelijk gesteld worden voor hun activiteiten. Beschuldigingen van uitzettingen van Moslimfamilies aan het adres van de politie kunnen nu ontzenuwd worden, terwijl van hun diensten nog wel ondergronds gebruik kan worden gemaakt. De Moslims hebben derhalve geen vertrouwen in de Bosnisch Kroatische politie en verzoeken daarom om verlenging van de EU-aanwezigheid en eventuele deelname van EU-politiefunctionarissen in de UPFM.

(Ong) Conferentie in Parijs

Op 14 en 15 nov vond in Parijs een internationale conferentie plaatsgevonden over de voortzetting van de implementatie van het DPA. Naast internationale vertegenwoordigers waren hierbij ook de drie leden van het Bosnische presidium aanwezig. Het voornaamste onderwerp van gesprek was de vorming van een nationale regering.

Beoordeling: Tot dusver zijn Izetbegovic, Zubak en Krajisnik niet in staat geweest overeenstemming te bereiken over het aantal en de verdeling van de portefeuilles. De Moslims houden vast aan een grote en sterke ministerraad (vijf portefeuilles), terwijl de Bosnische Serviërs aansturen op een kleine ministerraad (twee tot drie portefeuilles). Aangezien met name de VS hun geduld aan het verliezen zijn met betrekking tot deze voortslepende kwesties, zal hun minister van Buitenlandse Zaken, Warren Christopher, een compromisvoorstel lanceren. Wijs geworden door de Bosnische politieke situatie zal dit voorstel op de "kiezen of delen"- manier doorgedrukt worden. Het voorstel voorziet naar verwachting in een drietal portefeuilles, eerlijk verdeeld over de nationaliteiten, met daarboven een Bosnisch Servische minister-president. Dit laatste omdat de huidige voorzitter van het staatspresidium een Moslim is en de voorzitter van het nationaal parlement een Bosnische Kroaat. Een roulerend voorzitterschap van de ministerraad behoort ook tot de mogelijkheden.

De Moslims zullen niet blij zijn met dit voorstel en zich hiertegen proberen te verzetten. Hun verzet zal echter waarschijnlijk gebroken worden door het scherpen met een voortzetting van de EU-presentie in Mostar, de E&T-wapenleveranties (kwestie Cengic), wederopbouw gelden en officiële voortzetting van de Amerikaanse deelname aan de opvolger van de IFOR-vredesmacht.

Kandidaten voor de ministerposten zijn:

Minister-president:	Buha (Bosnische Serviër)
Minister van Buitenlandse Zaken:	Prlic (Bosnische Kroaat)
Minister van Buitenlandse Handel:	Ivanic (Bosnische Serviër)?
Minister van Vluchtelingen Zaken	Kapetanovic?, Muratovic?, Cengic ? (Moslims)

(Ong) De patstelling met betrekking tot de zuivering in de VRS-top lijkt doorbroken.

Tengevolge van de crisis binnen de VRS zijn de MUP-eenheden in de RS in volledige staat van paraatheid gebracht en hebben zij Han Pijesak omsingeld. Bovendien is de stroomvoorziening naar Han Pijesak afgesloten. Bovendien is de plaatsvervangend minister-president van de FRJ, Sainovic, vanuit Belgrado in Pale verschenen. Tenslotte heeft volgens onbevestigde berichten de presidente van de RS Plavsic, de ontslagen commandant Mladic in zijn hoofdkwartier bezocht. Mladic zou zich neergelegd hebben bij zijn ontslag.

Beoordeling: Het laat zich aanzien dat Plavsic de voorlopige winnares is geworden van deze machtsstrijd binnen de VRS. Tot dusver is er nog geen sprake van algeheel gewapend militair verzet. De militaire

staatsgreep is uitgebleven en de VRS-eenheden zijn zelfs niet in staat van paraatheid gebracht. Bovendien zouden de meester korpscommandanten hun trouw uitgesproken hebben aan de nieuwe militaire leiders. De aanwijzingen dat Belgrado (Milosevic) haar goedkeuring aan deze zuivering gegeven zou hebben, nemen in aantal toe. De aanwezigheid van Sainovic in Pale is in dit opzicht niet toevallig. Vlak voor het aftreden van Karadzic was hij ook in Pale. Ook de grote presentie van de MUP-eenheden rondom Han Pijesak is van belang. Deze eenheden hebben nog steeds nauwe banden met de Servische Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (SDB) in Belgrado. Bovendien was opvallend dat de bekendmaking van het ontslag van de legertop bekend werd gemaakt direct na het bekendstellen van de verkiezingsuitslag in de FRJ. Het besluit daarentegen was reeds genomen op 12 september tijdens de aanneming van de nieuwe Defensie wet in een besloten (spoed)zitting van de Nationale Assemblée. Milosevic is op deze manier opnieuw enkele weerbarstige Bosnische Servisch leiders kwijt geraakt.

(Ong) Proces tegen Izetbegovic begint op 24 december

De Bosnische Serviërs hebben Izetbegovic gedagvaard voor het gerechtshof in Banja Luka. Hij wordt beschuldigd van oorlogsmisdaden, begaan tegen de bevolking van de RS. De beschuldigingen behelzen onder andere het formeren van paramilitaire eenheden, het opzetten van detentiekampen, etnische zuiveringen en doden van Serviërs, doden van krijgsgevangenen, verdrijving van Servische intellectuelen en het beschieten van Servische dorpen en steden. Het proces zal op 24 december plaatsvinden. Als getuige zal ondermeer de voormalige VN-gezant voor voormalig Joegoslavië, Yasushi Akashi, worden opgeroepen.

Beoordeling: De Bosnische Serviërs beschuldigen de voornaamste Moslimleiders, Izetbegovic en Ganic, van oorlogsmisdaden. Deze beschuldigingen zijn bedoeld om de aandacht van hun eigen aangeklaagde leiders (Karadzic en Mladic) af te leiden en de internationale druk om uitlevering te verminderen. Eind juli heeft de minister van Justitie van de RS, Marko Arsovic, zelfs hiervoor een bezoek gebracht aan het ICTY en dit oorlogstribunaal toegestaan een bureau te openen op het grondgebied van de RS. Pogingen om de Moslimleiders te laten berechten zijn tot dusver mislukt. Het ICTY heeft geweigerd een aanklacht tegen Izetbegovic in behandeling te nemen. De Bosnische Serviërs volharden echter in hun pogingen om de Moslimleiders voor het gerecht te dagen en gaan daarom een eigen proces beginnen in Banja Luka. In een poging om dit (schijn)proces een internationale tintje te geven roepen ze de VN-gezant Akashi op als getuige. Het is echter hoogst onwaarschijnlijk dat Izetbegovic of Akashi in persoon zullen verschijnen in de Bosnisch Servische rechtszaal. Izetbegovic zal ongetwijfeld door deze rechtbank veroordeeld worden maar de internationale gemeenschap zal deze uitspraak naast zich neerleggen. De uitslag van de verkiezingen van 14 sept noodzaken tot acceptatie van Izetbegovic omdat hij nu eenmaal door een meerderheid in Bosnië is gekozen als eerste voorzitter van het nationale presidium. Het weerspiegelt echter wel het gebrek aan vertrouwen dat de Bosnische Serviërs hebben in de persoon van de Moslim Izetbegovic.

(Ong) Verlenging deadline voor Brcko arbitrage

Tijdens de plenaire zitting van de Raad voor Implementatie van het DPA in Paris heeft de internationale bemiddelaar voor Brcko, Roberts Owen, voorgesteld de deadline voor een uitspraak van de Brcko-arbitrage commissie met twee maanden te verlengen. Hij verklaarde dat het op dit moment onmogelijk was om tot een goede uitspraak in dit geschil te komen. Izetbegovic heeft reeds verklaard geen bezwaar te hebben tegen een dergelijke verlenging.

Beoordeling: Volgens Dayton moet de arbitragecommissie voor 14 december uitspraak doen. Het verzoek van Robert Owen voor uitstel illustreert de complexiteit en gevoeligheid van de Brcko-arbitrage zaak. De Bosnische Serviërs hebben reeds meerdere malen verklaard de wapens weer op te zullen nemen, indien Brcko aan de MKF wordt toegewezen. De stad controleert de Posavina-corridor die op haar beurt het oostelijk en westelijk gedeelte van de RS met elkaar verbindt. Ook de Moslims eisen de stad voor zich op omdat de controle over de stad hen een economische poort naar West-Europa biedt. De standpunten van de diverse partijen lopen dusdanig uiteen dat er zelfs geen compromis voorhanden is. Geen enkel voorstel kan beide partijen volledig tevreden stellen. De arbitragecommissie schijnt op een internationaal bestuur over Brcko voor een bepaalde periode aan te sturen. Niemand is hier echter content mee. De Moslims omdat internationaal bestuur van twee jaar in Mostar ook niet geleid heeft tot herintegratie van de stad. De Bosnische Serviërs omdat ze hierdoor de absolute controle over de stad verliezen en bovendien de internationale gemeenschap op de hand van de Moslims achten. Ook de internationale gemeenschap zelf is hier niet content mee, gezien de ervaringen in Mostar. Bovendien hangt hier waarschijnlijk een hoog

[REDACTED]

kostenplaatje aan en is het nog maar de vraag of de internationale gemeenschap dit (opnieuw) wil opbrengen. Ondanks het feit dat deze oplossing niet de schoonheidsprijs verdient en geen oplossing voor de lange termijn biedt, lijkt voorlopig dit wel de enige haalbare oplossing. Robert Owen heeft daarom meer tijd nodig. Hij moet nu immers internationale steun gaan vinden voor zijn voorstel. Maar belangrijker is het voor hem om een uitvoerder te vinden voor zijn plan. De VN, VS, EU en de NATO zullen geen van allen in de rij staan om deze taak toegespeeld te krijgen.

Kroatië

(Ong) De oppositie in Kroatië heeft de zitting van de Sabor verlaten

Op 13 november verlieten de afgevaardigden van de oppositiepartijen de zaal, nadat hun motie door de Sabor was verworpen. In een persconferentie werd een boycot van een maand aangekondigd door de alliantie van oppositiepartijen. Twee kleinere zelfstandige oppositiepartijen hebben zich bij deze boycot aangesloten.

Beoordeling: De oppositiepartijen vormen de meerderheid in de gemeenteraad van Zagreb, maar president Tudjman heeft tot dusver geweigerd een oppositiekandidaat te accepteren als burgemeester van de stad. Dit conflict sleept zich al langere tijd voort en heeft zelfs de eensgezindheid onder oppositie bevorderd, resulterend in een coalitie. Deze oppositiecoalitie heeft haar werkzaamheden binnen de gemeenteraad van Zagreb opgeschort en van het burgemeester-geschil zelfs een landelijke parlementaire kwestie gemaakt door te verzoeken het geschil in het parlement (Sabor) te behandelen. Dit verzoek is dus weggestemd met als gevolg een boycot van een maand van de oppositie. Tudjman is zelf ook bereid dit geschil landelijk te beslechten. In het verleden verklaarde hij al dat, waar Zagreb heengaat geheel Kroatië heengaat.

De handelwijze van de oppositie in Zagreb heeft inmiddels wel tot gevolg gehad dat Tudjman de huidige HDZ-burgemeester van Zagreb, Marina Matulovic-Dropuli, de laan heeft uitgestuurd. Bovendien zijn enkele HDZ-officials geschorst, hangende een corruptie-onderzoek. Een escalatie van het burgemeestersgeschil kan Tudjman, gezien zijn lage populariteit, op dit moment niet gebruiken. Gezien het feit dat hij ook al een verlenging van het UNTAES-mandaat in Oost-Slavonië aan de bevolking moet verkopen is hij niet gebaat bij een parlementaire crises en zal hij vermoedelijk (met de nodige vertragingstactieken) concessies doen aan de oppositie in de vorm van meer wethoudersposten. De positie van burgemeester zal hij trachten te behouden voor de HDZ. De oppositie ruikt echter haar kansen en zal dit zeker aangrijpen in de komende verkiezingen.

(Ong) Toenadering tussen Serviërs uit Oost-Slavonië en Tudjman.

Op 9 november heeft Vojislav Stanimirovic (voorzitter Servische uitvoerende raad Oost-Slavonië) met een delegatie een bezoek gebracht aan Tudjman. Volgens verklaringen van een Servische delegatielid zou Tudjman hier drie toezeggingen hebben gedaan. Allereerst zouden Servische jongemannen niet behoeven te dienen in het Kroatische leger. Bovendien zou Tudjman het idee van één "Zupanja" (regio) dat ongeveer het gebied van Oost-Slavonië moet beslaan, ondersteunen. Als laatste zouden de grenzen van Oost-Slavonië met de omliggende landen meer open moeten zijn voor handel en privé-doeleinden. Stanimirovic zou als ruil hiervoor Tudjman hebben erkend als de president van de Serviërs in Kroatië.

Beoordeling: Vooral de toezegging omtrent één Zupanja is opmerkelijk te noemen. De Kroatische autoriteiten hebben zich altijd op het standpunt gesteld dat het gebied in twee gedeeltes moest worden gesplitst waardoor de getalsmatige macht van de achtergebleven Servische bevolking verdeeld zou worden. De Servische bevolking van Oost-Slavonië streefde echter naar één gebied met een autonomie status binnen Kroatië. Alhoewel de toezeggingen van Tudjman niet officieel bevestigd zijn, zijn ze niet geheel onlogisch. Kroatië vertoont op dit moment een grotere mate van inschikkelijkheid met betrekking tot Oost-Slavonië. Deze inschikkelijkheid illustreert zich door een verklaring van de Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Granic, dat Kroatië geen bezwaar heeft tegen een verlenging van het mandaat van UNTAES met 6 maanden tot 15 juli 1997. Bovendien zal Kroatië mee werken met een additionele periode van 6 maanden voor stationeren van internationale waarnemers.

De toezeggingen van Tudjman houden verband met de presidentsverkiezingen van volgend jaar. Gezien de huidige economische toestand in zijn land kan hij een politiek succes wel gebruiken. Hij wil het electoraat

[REDACTED]

graag de herintegratie van Oost-Slavonië aanbieden en probeert zich daarom te verzekeren van medewerking van de Kroatische Serviërs. De erkenning van Tudjman als president van de Kroatische Serviërs door hun leider Stanimirovic is daarom voor hem van groot belang en wel een tegenconcessie waard. De verlenging van het UNTAES-mandaat zal hierdoor waarschijnlijk beter verkoopbaar zijn aan de gewone Kroatische burger.

FRJ

(Ong) Vervolgpolitiek Milosevic

In de afgelopen algemene verkiezingen heeft Milosevic een behoorlijk succes geboekt. Hij heeft echter niet de tweederde meerderheid behaald die noodzakelijk is om een door hem gewenste grondwetswijziging door te voeren. Met deze grondwetswijziging beoogt hij een belangrijke machtsverschuiving van het niveau van de republiek naar het federatieve niveau te bewerkstelligen om vervolgens zich volgend jaar verkiesbaar te stellen voor het ambt van federatieve president. Voor een dergelijke grondwetswijziging heeft hij echter nu de medewerking van Montenegrijnse en enkele radicale afgevaardigden in het federale parlement nodig.

Beoordeling: Het is maar de vraag of Montenegro hieraan zal meewerken. De plannen van Milosevic houden namelijk een machtsverschuiving naar het federale niveau in, waarmee de zelfstandigheid van Montenegro niet gediend is. Indien de Montenegrijnse afgevaardigden niet meewerken, resteert als enige mogelijkheid voor Milosevic om aan de politieke top te blijven, de post van federale minister president. Gezien zijn beladen verleden zal Milosevic hier echter niet veel voor voelen. Deze functie vraagt namelijk een te grote presentatie op het internationale toneel. Derhalve zal hij zijn toevlucht zoeken tot het doen van concessies aan Montenegro (grotere autonomie, jurisdictie Prevlaka-kwestie, opvolgingskwestie), om zich op deze manier te verzekeren van zijn politieke loopbaan.